

Med sikte på framtiden – Tankesmedja för friluftsliv 2018

Sammanfattning av workshop/seminarium

Biologisk mångfald och hälsa - nya mål för framtiden?

Arrangör: Naturvårdsverket

Workshopleadare: Anki Weibull, Naturvårdsverket och Marcus Hedblom, Sveriges Lantbruksuniversitet

Mål och syfte

Syftet med denna workshop var att uppmärksamma och reflektera över kopplingen mellan biologisk mångfald och hälsa i dagens samhälle. Genom att presentera begreppen biologisk mångfald och hälsa med stöd av tidigare forskning, stimulerade workshoppen diskussioner kring korrelationen mellan dessa två begrepp och hur de tillsammans påverkar vårt levnadssätt. Målsättningen var således att komma fram till om det behövs ett nytt mål som aktivt knyter samman arbetet för en ökad biologisk mångfald och förbättrad hälsa, samt att samla feedback och förslag i relation till ett sådant mål för framtiden.

Konventionen för biologisk mångfald

Anki Weibull talade om konventionen för biologisk mångfald, dess historia och arbetet som utförs idag. Konventionen firar i år 25 år och jobbar med de tre delmålen hållbart nyttjande av biologisk mångfald, att bevara biologisk mångfald samt rättvis fördelning av den nytta som uppstår kring genetiska resurser.

Två protokoll har under åren påverkat och preciserat konventionens arbete. Det första är Cartagena-protokollet från 2003 som behandlar riskerna med att organismer som modifieras med modern teknik påverkar naturmiljön. Därefter kom Nagoyaprotokollet som trädde i kraft 2014, med tillhörande EU-förordning, och reglerar tillträde till genetiska resurser och rättvis fördelning av vinster som kan uppstå vid användandet av dem.

År 2010 antogs den strategiska planen av världens länder med fokus på biologisk mångfald för perioden 2011–2020. Planen utgör idag grunden för konventionens arbete och består av 20 så kallade Aichimål som sorterats under fem strategiska målområden. Dessa fem områden ämnar tillsammans att värdera, konservera och återställa biologisk mångfald på ett hållbart sätt, samt att upprätthålla ekosystemtjänster och en hälsosam planet som bidrar med fördelar till alla människor. Mål 14 av de 20 Aichimålen innebär att säkerställa ekosystem och deras tjänster för att öka tillgängligheten och hälsan för alla. För att driva arbetet vidare kan vi blicka post 2020 och ställa frågan: "behöver vi ett nytt mål som väver samman biologisk mångfald och hälsa?"

Forskning i relation till biologisk mångfald och hälsa

Marcus Hedblom talade om forskning i relation till biologisk mångfald och hälsa. Vi vet idag att grönlighet ökar människors välmående och hälsa genom exempelvis renare luft, mindre buller, mer rörelse och minskad stress. Att "grönt" ökar människors fysiska, psykiska och sociala välmående finns idag även på den internationella agendan och kan vara komplexa samband. Detta resulterar i många frågor såsom "vad menar vi med hälsa?", "hur definierar vi grönt?" och "vad är det som ökar och hur?".

Andra faktorer som spelar in i hur naturen påverkar människor är den faktiska versus den upplevda tillgången och tillgängligheten till det gröna. Täthet och avstånd, storlek på städer och grönytor samt ekonomiska tillgångar är flera faktorer som kan påverka vårt sätt att uppfatta naturen. Enligt forskning ger "hög naturlighet" upphov till mer välbefinnande och aktivitet än "låg naturlighet", därmed blir det av intresse att undersöka vad som anses vara naturligt för olika individer. Det finns delade meningar i debatten huruvida människor faktiskt kan uppleva biodiversitet eller inte. Från ett objektiva perspektiv visade mätningar att faktiskt högre biodiversitet visade på högre självuppskattade estetiska värden, vilket hade stark koppling till individens upplevelse av hur naturligt eller artrikt ett grönområde var.

Hur vi upplever naturen runt omkring oss kan också bero på vår bakgrund samt de fysiska skillnaderna i miljön. Att vara uppväxt på landet eller i en stad kan vara avgörande för en människas relation till naturen och forskning visar på att syn, lukt och hörsel i stor utsträckning påverkar naturupplevelsen. Det finns även fall av lägre välmående trots högre biologisk mångfald, i vilket fall Dallimer mfl. (2012) driver hypotesen att relationen mellan uppfattning och verklighet är ett resultat av bristande kunskap om biodiversitet i den moderna världen. Det finns även mycket vi inte vet om biologisk mångfald och hälsa. Mår vi bättre av biologisk mångfald och varför? Vad behövs det för dos och hur mäts detta? Hur kan vi designa grönområden för att öka rekreation och ökat välmående? Kan relationen hälsa och biologisk mångfald leda till ökade naturvårdsåtgärder?

Avslutningsvis finns det många potentiella synergieffekter mellan hälsa, välmående, biologisk mångfald och naturvårdsbevarande varför detta är något som vi behöver forska mer på.

Bikupa 1 - Behövs ett nytt mål för biologisk mångfald och hälsa?

Gruppens slutsatser: Att öka hälsan utifrån vetenskaplig biologisk mångfald och artrikedom är ett mål som skulle vara fördelaktigt. Det är viktigt att ta hänsyn till naturens egenvärde i kombination med socialt välmående, ett nytt mål skulle därför kunna trycka på denna koppling och involvera biologisk mångfald på ett hållbart sätt. Att växtlighet är bra bör vara vedertaget, det räcker dock inte bara med gröna koncept varför relationen mellan hälsa och biologisk mångfald bör konkretiseras. Begreppet hälsa är svårdefinierat, om ett mål ska finnas måste vi klargöra om det är den fysiska eller psykiska hälsan eller en kombination av de båda som målet ska gälla. Ett förslag är att använda friluftslivet som recept så att målen och åtgärderna inte blir för spretiga.

Det skulle vara utmanande att bestämma vad som ska mätas i förhållande till detta mål och hur resultatet skulle utvärderas. Det kan även vara problematiskt med fler mål, och det kan vara svårt för aktörer att hänga med. Det är invecklat att forma ett hjälpsamt mål om vi inte definierar vad grönt respektive hälsa innebär. Idag finns inte tillräckligt med forskning kring relationen mellan vinter och välmående, därför blir det komplext att avgöra vattnets och snöns betydelse för målet under vinterhalvåret.

Bikupa 2 - Vad skulle ett nytt mål handla om?

Gruppens slutsatser: Det skulle kunna vara en samordning med andra mål och ge upphov till system som är resilienta för både människa och natur. Grönområden och allemansrätten är inte alltid självklarheter, det är därför viktigt att öka tillgängligheten till och kunskapen om hälsa och biologisk mångfald. Det behövs evidens för hur hälsa och biologisk mångfald hänger ihop eftersom att alla inte ser denna koppling.

Att vara medveten om vilka det är som tar sig ut i naturen och varför, samt vilka målen skrivs för är av stor vikt för ett lyckat nytt mål. Viktigt är också att fundera på hur ett nytt mål skulle påverka naturreservat och ta ställning till människors och andra arters roll i naturreservaten. Ett nytt mål skulle behöva anpassas både nationellt och internationellt samt gå att implementera på kommuner och länsstyrelser.

Antecknare: Hannah Doherty, Uppsala Universitet

